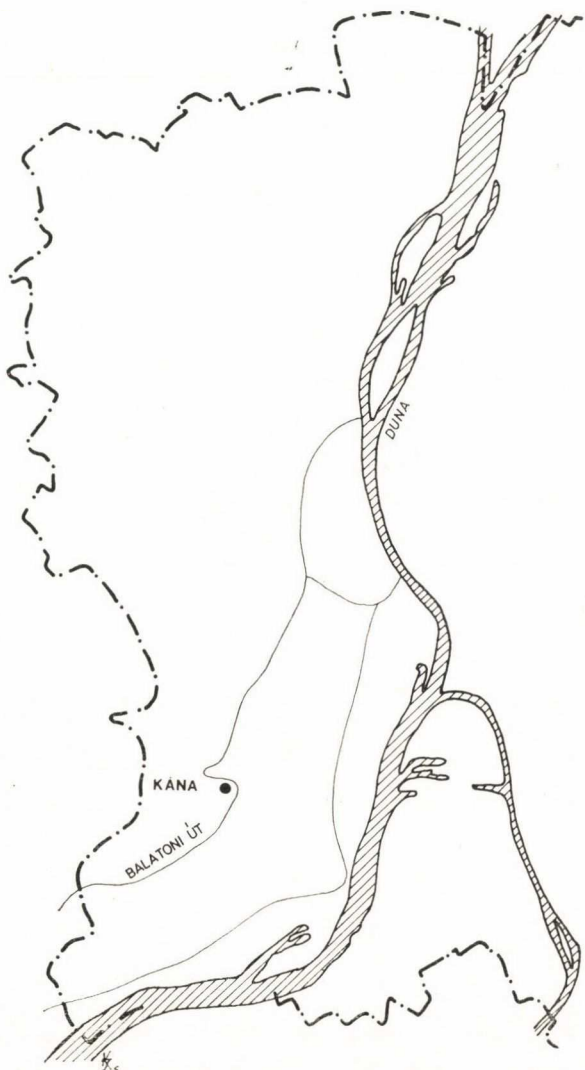

ELŐZETES JELENTÉS A „KÁNAI APÁTSÁG” KOLOSTORÁNAK FELTÁRÁSÁRÓL (1981—87)

1. kép. A „Kána kolostor” helyzete Budapest XI. kerületében

Abb. 1. Die Lage des „Klosters von Kána” im XI. Bez. von Budapest

¹ *Gömöri Havas S.*, Visszapillantás az 1889—1892 évek eseményeire. BpR 4 (1892) 12.

² A templom csak 1986—87. évi ásátásoknál került napvilágra az alapfalakat beborító igen magas törmelék-réteg eltávolításával, amely nem lett volna lehetséges társadalmi segítség nélkül. A segítséget ezúttal köszönöm Garboci Lászlónak, a XXII. ker. Tanács műszaki osztály-vezetőjének és a Hazafias Népfront kerületi kulturális bizottsága tagjának.

³ *Monumenta ecclesiae Strigoniensis III.* (Strigonii 1924) 61.

A „kánai kolostor” romjai Budapest XI. kerületében, a Vadászhegy legkeletibb csúcsán találhatók, amelyet a (régi) Balatoni út Érd felé fordulván éles kanyarral vesz körül. A csúcsról széles körpanoráma nyílik nem csupán a közeli Budaörsre, Sasadra, hanem a budai Várra, sőt Pest távolabbi kerületeire is, amelyből szép időben még a Népstadion is látható. A romoktól nyugatra, közvetlen közelben kezdődik az erdő, amely a Kamaraerdőnek Kőérberek elnevezésű nyúlványa (1. kép).

A romépületnek már a feltárás megkezdése előtt is szintjük fölé emelkedő falmaradványai voltak, de egykori kolostor voltakra már semmi sem emlékeztetett. Kiindulásként, előlegképpen elfogadtuk Szendrey Jánosnak a Nemzeti Múzeum egykori munkatársának 1889-ben, a helyszíni szemle alkalmából tett megállapítását, mely szerint ezek egy „románkori Szentegyház és klostrom” maradványai.¹ Ebből következik, hogy ő még látta és felismerte a templomot, amely korunkra már teljesen eltűnt.² A Pilis megyei Kána kolostorával az azonosságot Sasad község 1325. évi határjárása bizonyítja, amelyben a környező falvakról és a kána egyház Sasadéval határos földjeiről lehet olvasni.³

A kolostor feltárását 1981 óta végzem.⁴ Előzetes jelentésem az 1981—87-ig terjedő évek kutatásait összegzi.

A romterületet 1981-re már erősen megközelítették a nyaralóházakkal beépített és már dúsan termő gyümölcsfákkal betelepített hétvégi kertek. A hatóságok — jóllehet a terület régészeti védeltséget élvezett — még feltárásunk első éveiben is földgépeket küldtek ki talajminta vizsgálat céljából, hogy a lakosság csillapíthatatlan és erőszakos földéhségét újabb telekrészek kihalásával csillapítsák. Pedig alig néhány év hiányzott a százéves évfordulójához annak, midőn Budapest Főváros Tanácsa a romokat „hatósági őrizet alá vette” (1889-ben) és feltárásukat szorgalmazta.⁵

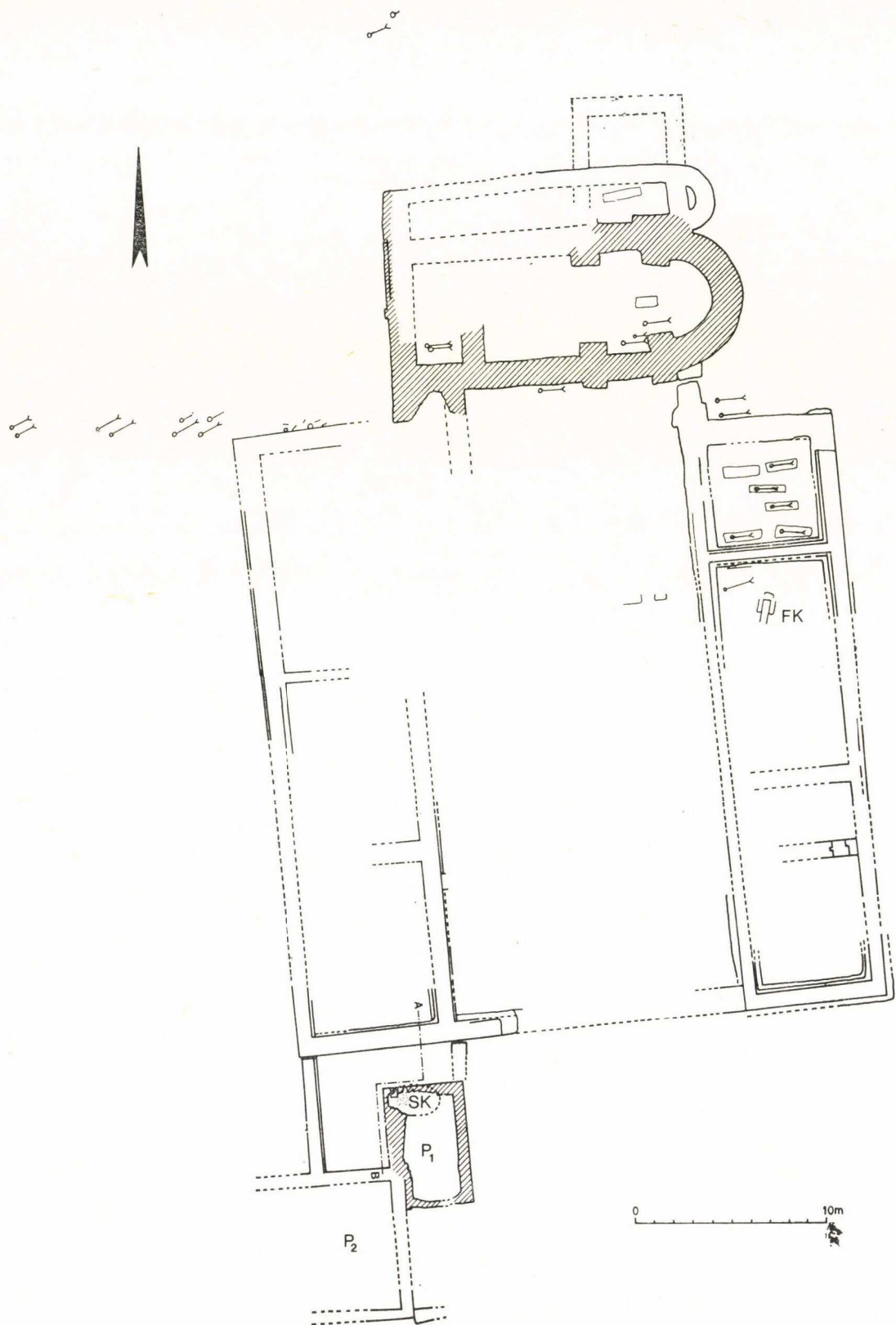
Feljegyezték ugyan, hogy Szendrey készített az „alapokról vázlatot”, de ez nem maradt meg, lehetséges, hogy éppen a csaknem 100 éves múltta visszatekintő lelkes — ám amatőr — helytörténeti kutatás következményeképpen. A figyelem, a valóság hű dokumentálása és pontos leírása helyett egy vonzóbb — de nem igazolható történet felé fordult: a helyet Szent Szabina templomával azonosították.⁶ Ebben a templomban celebrálta vértanúhalála előtti napon utolsó miséjét Szent Gellért püspök.⁷ Meggyőződtem arról, hogy a legenda és a kolostor közös történetének népszerűsége mai napig él, jóllehet utóbbi időben Budapest történetének forráskutatása közben a kána kolostorra vonatkozó hiteles oklevelek egy bizonyos Apa bánra mutatnak rá, mint valószínű ala-

⁴ 1981- és 82-ben Nagy Emesével közösen vezettük az ásátást. 1983-tól Nagy Emese kilépett.

⁵ *G. Havas S.*, i. m.

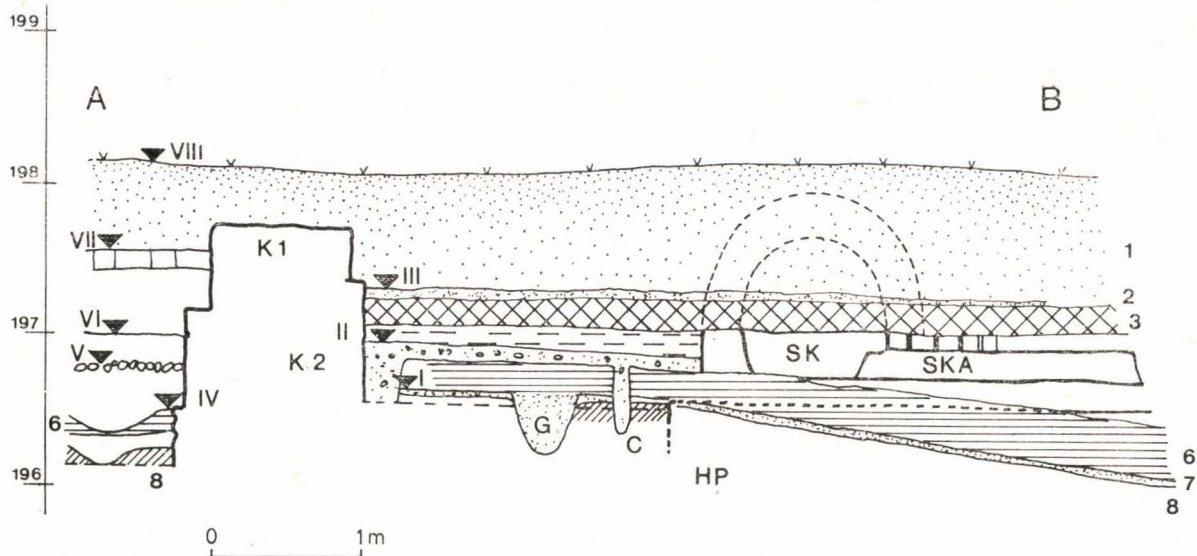
⁶ *Mihalik S.*, Hol állott Szent Szabina temploma. (Bp. 1941). Ennek az igen népszerűvé lett írásnak előszavában írta ajánlója Dr. Czermann Antal, hogy Nemes Antal budavári plébános 1910-ben akciót indított a romok megmentésére. A Gellért legendában említett gyógyi (diódi) Szent Szabina templommal már valószínűleg ő azonosította a helyszínt, Mihalik ezt már tőle vette át.

⁷ *Györffy Gy.*, Budapest története az Árpád-korban. Budapest Története I. (Bp. 1973) 273.

2. kép. A „Kánai kolostor” 1987-ig feltárt maradványainak helyszínrajza. P₁ = kisebb kőépület pincéje; P₂ = nagyobb kőépület pincével; SK = sütőkemence; FK = fűtőkemence

Abb. 2. Situationsplan der bis 1987 erschlossenen Reste des „Klosters von Kana”. P₁ = Keller des kleineren Steingebäudes; P₂ = das größere Steingebäude mit Keller; SK = Backofen; FK = Heizofen

3. kép. A feltöltés rétegei a kolostor déli fala és a kis kőépület között: 1. újkori törmelék; 2. habarcsos szint (16. sz. e. f.); 3. vörös, agyagos réteg, II. Ulászló pénzzel; 4. sütőkemence pusztulási rétege, 13. sz.-i leletanyaggal; 5. a kolostor első épületének alapozási árka és szintjének rétege; 6. agyagos feltöltés (sütőkemence szintje); 7. kőfaragási réteg (kis kőépület szintje); 8. sötétbarna tömör föld; I–VIII. = szintek; K = kolostor (1. 2. periódus); SK = sütőkemence; HP = ház pincével; C = cölöplyuk; G = gödör faszénnel és vassalakkal? SKA = sütőkemence alapfala

Abb. 3. Die Aufschüttungsschichten zwischen der südlichen Mauer des Klosters und dem kleinen Gebäude: 1. neuzeitlicher Schutt; 2. Mörtelschicht (erste Hälfte des 16. Jh.); 3. rote Lehmsschicht mit Münze des Wladislaw II.; 4. Zerstörungsschicht eines Backofens mit dem Fundmaterial aus dem 13. Jh.; 5. Fundierungsgraben des ersten Gebäudes des Klosters und die Schicht seines Niveaus; 6. lehmige Aufschüttung (Niveau des Backofens); 7. Schicht mit Steinbearbeitung (Niveau eines kleinen Steingebäudes); 8. dunkelbrauner, fester Boden; I–VIII. = Niveaus; K = Kloster (1., 2. Periode); SK = Backofen; HP = Haus mit Keller; C = Pfostenloch; G = Grube mit Holzkohle und Eisen schlacke; SKA = Grundmauer des Backofens

pítóra.⁸ Apa bán 1150–58 között fordul elő az oklevelekben mint II. Géza király belső embere („apud regem gratosissimus”).

Az a véleményem, hogy a kolostort a történeti forrásokkal, vagy — ha úgy tetszik — a köréje fonódott legendával csak a feltárás befejezése után érdemes szembeállítani. Ezért a továbbiakban kizárólag régészeti megfigyeléseimet írom meg. Ezeknek egyedüli szemtanúja lévén kötelességem is. A feltárássra váró terület nagysága még olyan nagy, hogy feltehetően még utódaim is folytatni fogják munkámat. Kérdés, hogy milyenek a legkorábbi leletek, amelyek a kolostor alapítását igazolhatják? Eddig egy 1172–78 között vert velencei ezüst éremlelet⁹ a legkorábbi, ami évszamszerűen bizonyítja, hogy valamilyen élet volt a hegytetőn.

A kolostor feltárását mint a Budapesti Történeti Múzeum régésze azzal a szándékkal kezdtem el, hogy egy városon kívül fekvő, az újkorban be nem épített területen tanulmányozhassak egy korszakot (12. század), amelynek anyagi kultúrája még oly kevésbé ismert, hogy országos viszonylatban is alap kutatásnak számít, amennyiben a régészeti korhatározásra is alkalmas leleteket, kerámia-profilokat sikerül dokumentálnom.

A kolostort északi oldalról a hegy meredek lejtője határolja. Dél felől a terület ma összefügg a Tétényi fenn-

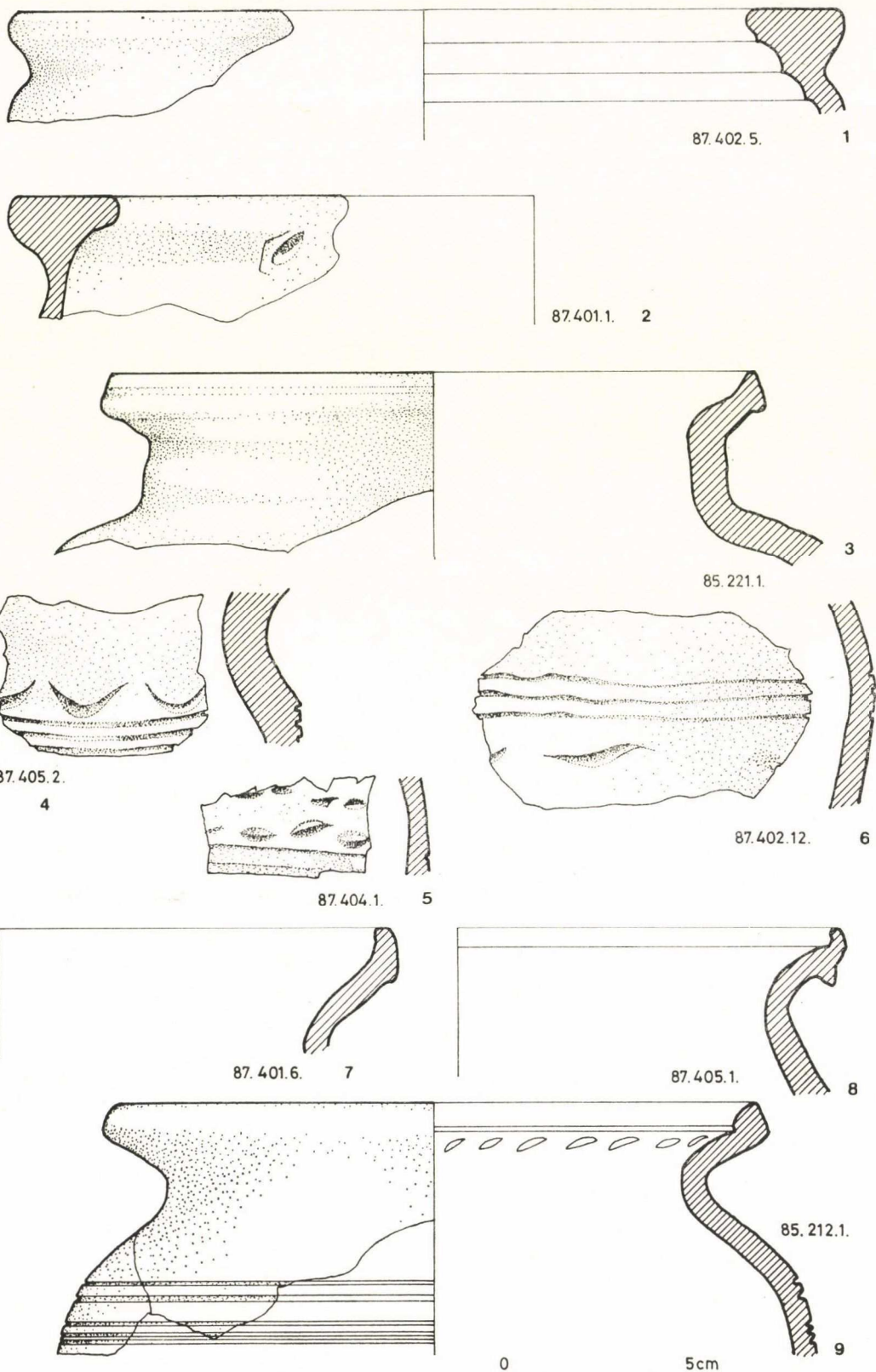

4. kép. Oszlopfő, 11–12. sz. első fele (PAX bencés szerzetesház)

Abb. 4. Kapitell, erste Hälfte des 11–12. Jh. (PAX Haus der Benediktiner)

⁸ Gárdonyi A., Budapest történetének okleveles emlékei (Bp. 1936) 37. 1240. márc. 25. — Nagy Gy., A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára (Bp. 1887) 9. 1258. dec. 10.

⁹ A meghatározást Gedai István a Magyar Nemzeti Múzeum éremtárának vezetője végezte.

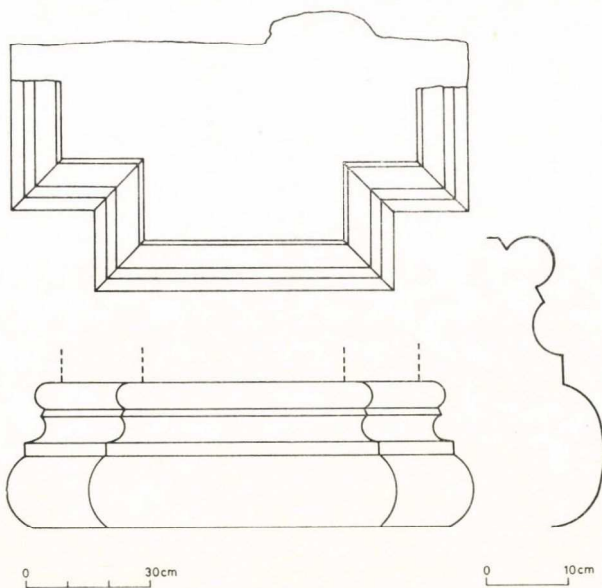
5. kép. Jellemző edénytípusok: 1. és 6. a sütőkemence pusztulási rétegéből bogrács és fazék; 2. és 7. a nagyobb pince építési rétege alól bogrács és fazék; 5. a temető földjéből fazék; 3. a keleti kolostorszárny DK-i sarkának alapozásából; 4. és 8. a nyugati szárny déli falának alapozási árkából; 9. keleti szárny, fűtőkemence mellől

Abb. 5. Charakteristische Gefäßtypen: 1. und 6. Kessel und Topf aus der Zerstörungsschicht des Backofens; 2. und 7. Kessel und Topf unter der Bauschicht des größeren Kellers; 5. Topf aus der Friedhofserde; 3. aus dem Fundament der SO-Ecke des östlichen Klosterflügels; 4. und 8. aus dem Fundierungsgraben der südlichen Mauer des Westflügels; 9. Ostflügel, neben dem Heizofen

síkkal. A középkorban másként volt. A fennsíktól elválasztotta egy déli lejtő is. A csúcson egy templom épült már a kolostor alapítása előtt. Körülötte a hegyoldalon

6. kép. Római kőfaragvány (Aquincumi Múzeum)
Abb. 6. Römische Steinmetzarbeit (Aquincumer Museum)

7. kép. Románkori falpiller lábazat (Lux Géza rajza, 1940)

Abb. 7. Sockel eines romanenzeitlichen Mauerpfeilers (Géza Lux 1940)

népes temető terület el, s ennek halottai valahonnan a közelből — Kána faluból — kerülhettek ide végső nyugvóhelyükre. Ez a település — feltehetően a templomtól és temetőjétől délre lehetett, mert egyetlen épületét — méghozzá egy kőépületet — itt találtuk meg és a romoktól délre fekvő üdülőkertekben művelés közben nagyon sok cserép kerül elő (2. kép).

Már a kolostor építése előtt elkezdődött a déli lejtő feltöltése — igaz, akkor még csak kis mértékben —. A középkor folyamán folytatódott és ez igen jó lehetőséget nyújt régészeti periódusok szétválasztására. A kőház, — melyről említést tettem, 4×6 m alapterületű volt, pincével is rendelkezett, amelyet kisméretű faragott kőkváderekkel boltoztak. Kicsi, de rangos épület lehetett, talán a templom papjává, a falu plebánosává? A kolostor építésekor e kis kőház már nem állott. A temető halottait melléklet nélkül fektették a koporsókba és helyezték el a gyakorta krétafehér kockakövekkel szegélyezett sírba. Ezeknek a puha és fehér mészköveknek faragásából származó fehér por borítja be a legkorábbi járószintet, — a kis kőépület szintjét is. A kolostorépület szintjét adó első feltöltési réteg húzódik föléje. A kis kőépület előtt volt még két földbe mélyített gödör, amelyből faszen és vasalak került elő. Lehetséges, hogy a koporsószegek előállításához szükséges kezdetleges kovásműhelyek gödrei voltak? (3. kép)

A templom $18 \times 7,5$ m méretű, eredetileg egyhajós kőépület volt félköríves szentéllyel. Északi mellékhajója későbbi, feltehetően már a szerzetesek által épített részlete, amely a templom bizonyos mértékű átalakításával járt együtt. Az első korszakból származhat az a kis oszlopfü, amelyet ma a péterhegyi PAX bencés szerzetesház őriz¹⁰ (4. kép).

A feltárt épületek alaprajza (2. kép) kétségtelenné teszi, hogy a 31×32 m-es kolostor csak másodlagosan épült a templom mellé, a temető sírjai fölé, oly módon, hogy az alapfalak egyiket-másikat ketté is vágják. Megfigyelhető, mennyire nem igazodik egymáshoz a két épület iránya és milyen erőltetett módon kapcsolja egy-egy támpillér össze a kettőt. A kolostori építészetben szokatlan, mennyire kicsi a templom a kolostorhoz képest és ezen az aránytalanságon később sem változtattak. A szabványtól való eltérés feltétlenül olyan okokra vezethető vissza, amelyek helyi eredetűek. Például lehet oka a kegyelet is, amelyet a mellékhajóban feltárt sír halottja iránt tápláltak. Ez a hajó olyan keskeny volt ugyanis, hogy semmi más célra nem lehetett alkalmas, mint sírkápolnának. Helyén eredetileg sekrestye állott, amelyet azonban lebontottak. Az északi mellékhajó építésével egyúttal átalakítást a nyugati homlokzat kivételével megmaradt felmenő falmaradványain tudtuk lemérni. Az átalakítás korán ment végbe, mivel a mellékhajó szentélyének félköríve is még román és nem gótikus stílusban készült. Lehetséges, hogy a már álló templom mellé telepített szerzetesek kezdetben a plébániaházban éltek, s kolostorukat valamivel később, — talán alapító kegyuruk halála után építették csak fel.

A kolostortól délre fekvő udvaron az első kolostor-épülettel egyidőben *sütőkemence* működött, amelyet az ekkorra már elbontott kis kőépület pincéjének sarka fölé építettek. A kemence oldalain lévő nyílásokon kiáramló forráság vagy a lángok maguk vörösrre festették a szintet. A tűzhely északi és keleti oldalai mellett szabályosan sorakozó cölöplyukak arra mutatnak, hogy védőtető volt a tűzhely felett.

A kemence és az első kolostorépület közös szintjének rétegéből eddig ismeretlen profilú és még hosszabb tanulmányozást igénylő cserépedény-töredékek kerültek elő (5. kép), melyek darabjai még belekeveredtek a kemence pusztulási rétegének 13. századi leletei közé is.

Mivel a kolostorépületnek eddig mintegy 30%-át tártuk csak fel, ennek periódusairól még csak első benyo-

¹⁰ A követ Dr. Szunyogh Xavér bencésrendi tanár gyűjtötte.

8. kép. Vállkő, 12–13. sz. (BTM Középkori kőtár)

Abb. 8. Kämpferstein, 12–13. Jh. (Mittelalterliches Lapidarium des Hist. Mus. der Stadt Budapest)

9. kép. Oszlopfő, 13. sz. (BTM Középkori kőtár)

Abb. 9. Kapitell, 13. Jh. (Mittelalterliches Lapidarium des Hist. Mus. der Stadt Budapest)

10. kép. A kolostor két megkülönböztethető építési periódusa a nyugati szárny déli oldalán

Abb. 10. Zwei unterscheidbare Bauperioden des Klosters an der Südseite des Westflügels

másainkat tudjuk közölni és biztosra vesszük, hogy erről később jóval több mondanivalónk lesz. Eddig biztosan két építési periódust sikerült elkülöníteni. Az első periódusban a kolostor a templommal szabályos négyszöget zárt be. A déli, összekötő szárnyat azonban valamikor teljesen elbontották úgy, hogy még az alapfalaknak is csak csomjái maradtak meg. A 16. század elején végrehajtott totális újjáépítésnél ezt a szárnyat már nem építették meg. Ami a keleti és a nyugati szárny első, — korai falazatából előkerült, egymástól eltérő falazási technikájú, ezért lehetséges, hogy az első kolostor is több szakaszban épült fel. A keleti szárnyban lévő nagy terem alatt padló alatti fűtés kis kemencéje került elő, amelyet a 14. századi átalakításnál leromboltak. Omladékából 13. századi leletanyag és egy Károly Robert obulus került elő.

A kolostorépület lejtőre épült. A belső szintek kialakítása emiatt sok gondot okozhatott. A feltöltési rétegek leletei arról vallanak, hogy többször is megkísérelték feltöltéssel kiegyenlíteni, ám ez még az utolsó periódusban sem sikerült teljesen. A 16. századi újjáépített kolostor falborító kváderei lépcsőzetesen követik az emelkedőt a templom irányában. A kolostor építési periódusainak számát és pontos korát csak a mélyégi kutatások folytatásától remélhetjük. A felszínhez közel a kutatások legfeljebb a 16. századi alaprajz megismerését segítik elő.

A 16. század elején — feltehetően — az épület öregése a falak teljes megújítását követelte az alapok felett. A falak törtkőből, mindkét oldalukon kváderburkolattal készültek. Az újjáépítésnél oly nagy mennyiségben használtak fel római köveket (6. kép), hogy fel kell tételeznünk egy — a kolostortól nem túlságosan messze fekvő római építményt, amelyet ekkor bontottak el.

A keleti szárny északi, utolsó helyiségében kővel kifalazott szerzetesi sírokat tártunk fel.

A kolostortól délnyugatra egy hatalmas kelet-nyugati irányú épület helyezkedik el, melynek hatalmas pincéje még ma is jól felismerhető. A környék hétvégi házai közül — fájdalom — ide öntik a szemetet. Építése az első kolostorépítés után, feltehetően a 14. században következett, mert szintjének a rétegből eddig e korból származó leletanyag került elő. Helyzete megengedne egy második, a kolostor főépületétől nyugatra fekvő négyszöges udvart is esetlegesen a körülvevő épületekkel, csak hogy a kolostorépülettől nyugatra lévő nagy mezőn még nem volt módunk kutatni. A nagy épület pincéjének dél-keleti sarka beleépült az akkor már régén nem álló kisebb középső délnyugati sarkába, szétrombolva azt. Ennek az épületnek keletkezésével egyidőben kerítéssel vették körül azt a kis udvart, hol korábban a sütőkemence működött. A 16. század elején, amikor a kolostort megújították, ez az épület már romos volt, megújítására nem volt erejük, ezért a kolostorról egy kerítésfallal leválasztották.

A temetőben Kána falu népessége feküdt, szegényes, lelet nélküli sírokban, amelyekből csak a fakoporsó maradványai és szegei kerültek elő. A templom minden oldalán — még a kolostor felől is találtunk sírokat, de az egész temető módszeres feltárással eddig még nem került sor. A kolostorépület alatt talált — olykor a falakkal kettévágott sírok bizonyítják, hogy a temetkezés a szerzetesek megtelepedése előtt kezdődött, de azt még nem tudjuk, hogy a kolostor fennállásának időszaka alatt is használták-e és megkülönböztethető-e a periódusok? Az egyik sírban megcsontkított csontvázat találtunk: mindkét kezefejét lemetsezték.

A szerzetesek a kolostoron belül temetkeztek. Szerzetesi sírokat tártunk fel a keleti kolostorszárnyban a templom melletti helyiségben. Kővel kifalazott sírok voltak. A romokat borító törmelékből néhány sírkő töredéke került elő kereszt részletével. Feltehető, hogy ezek a szerzetesi sírokat fedték. Egy nagyon kopott sírkövön

kezdetlegesen bekarcolt hegyes (korai) paizs látható. Ez bizonyára a temetkezések harmadik csoportjához tartozott. A templomban — feltehetően — a kegyúri család tagjait temették el. Az egyik sírból bronz pecsétyírű került elő, a másikkól Zsigmond obulusa. Tehát a 15. század elején még biztosan használták mint temetkezési helyet. (Az eddig előkerült csontokat Kiszely István antropológushoz juttattam el.)

1889-ben, amikor a telek akkori tulajdonosa: Wendler János a romos épületet bontatni kezdte, köveit eladta a vasútnak. Feltehetően csak a kváderes burkolati köveket, mert a többi, a törtkő falazat és a habarcs visszamaradt és magasan felhalmozódott. Ez igen jó táptalajnak bizonyult, mert vad növényzet kezdett burjánzani benne. A feltárás nehéz és időigényes, mert a romokat fedő törmelék 1,50–1,60 m magas, s az alóla kibukkanó falak még mindég csak a késő középkori épület maradványai. Ennél többet kell eltávolítanunk akkor, ha a kolostor alapítását, sőt előzményeit akarjuk megismerni. Éppen ez a célunk, s ezért jobb, hogy eddig „in situ” faragványok nem kerültek elő, melyeknek védelme műemlék-helyreállítás ténne szükségessé. A kőfaragványok az épület műtszázadi bontásából kerülnek elő. Már 1940-ben is lerajzolt Lux Géza néhányat. Közülük egy román kori falpillér lábazatot mutatunk be (7. kép), újabb ásatásunkból pedig egy vállkövet és egy oszlopfoot (8–9. kép).

A nehéz ásatási körülmények miatt a kolostor épületét csak oldalai felől tudtuk megközelíteni, s emiatt az épületszárny belsejében még csak kevés —, az udvaron pedig egyáltalán nem végeztünk feltárást. Reméljük, hogy — a már eddig is szépen mutatkozó relatív kronológiát az itt végzendő további feltárások pontosítani fogják, esetleg évszámokhoz is kötik. Meg kell találnunk a kolostor létfenntartásához nélkülözhetetlen kutatóhelyeket egyébként is az udvaron van a szokványos helye. Ma a romterületen, de a környék nyaralókertjeiben sincs víz. A középkorban — amennyiben nem tévedünk —, a közelben lévő falu fennmaradásához több vízforrásnak is kellett lennie.

1987-ben a Balatoni út kanyarjában, a kolostorral átellenben lévő oldalon, a Kánai hegy északkeleti lejtőjén egy nagyméretű épület alapfala és sarka került napvilágra (XII. ker. Vöröskúti határsor 22.) Az épületmaradványról többet nem sikerült megtudni, mert kutatást nem végezhetünk. Úgy véljük, hogy ez az épület is kapcsolatban lehetett a kánai birtokkal.

Feltárásaink eddigi eredményeit összegezve megállapíthatjuk, hogy itt egy Árpád-kori világi birtokon alapított családi monostorról van szó. A letelepített szerzetesek az álló templomot és javadalmazásképpen egy jobbágyfalut földjeivel kapták meg. A kutatás nem szűkíthető le egyetlen épületre, hanem követnie kell az itt lejátszódó események nyomait.

Röviden szólnom kell a terület talajviszonyairól. Az erősen agyagos talajt sok helyen vasoxid színezi vörösesre. A hegy csúcsán, vagyis a templom tengelyében és ettől észak felé jelentkezik egy kavicsos réteg,¹¹ amely a templomon kívül is megtalálható, de a templom hajójában különlegesen nagy, kisebb tyúktojás nagyságú kavicsokból áll és ezen a helyen szinte lángolóan vörös agyag festi meg a kavicsokat. Ez nagyon dekoratív, és jó vízálló réteget képez, ezért a templom alapfalainak feltárása után úgy döntöttünk, hogy e réteget az egész templomhajóban szétterítjük, ezzel egyúttal a tereprendezést műemlék-helyreállítás mértékének is megfelelően elvégeztük.

A templom északnyugati sarkában meghagytuk a feltöltés egy tömbjét, amelyet nyugat és észak felől a templom egyedüli felmenő falrészletei támasztanak. Ezen a tömbön áll ugyanis egy 1872-ben felállított vasasztal, térképészeti mérési pont, amely maga is műemléknek számít.¹²

H. Gyürky Katalin

¹¹ Űn. „mediterrán kavicsréteg” Budapest természeti földrajza. Szerk.: Pécsi M. Bp. 1959. 123–124. 11. kép.

¹² A térképészeti pont száma: 735.

VORBERICHT ÜBER DIE ERSCHLIEßUNG DES KLOSTERS DER „ABTEI VON KANA“
(1981—87)

Auszug

Das Kloster wurde zur Mitte des 12. Jh. von einem hochadeligen Würdenträger des Landes neben einer bereits auf einem Gentilgut stehenden Kirche gestiftet. Das Klostergebäude erbaute man über den um die Kirche angelegten Friedhof. Wir erschlossen auch ein kleineres Steingebäude, das schon vor dem Bau des Klosters vorhanden war. Zum Bau des Klostergebäudes kam es nach der Ansiedlung der Mönche — vermutlich — erst zu Beginn des 13. Jh. Unter dem großen Saal des Ostflügels kam ein Hypokaustum zum Vorschein. Auf dem südlichen Hof des Klosters stand der Backofen. Im 14. Jh. entstand südwestlich vom Kloster ein großes Gebäude

mit Keller, wahrscheinlich von wirtschaftlicher Funktion. Zu Beginn des 16. Jh. wurde das alte Gebäude völlig neugebaut. Im nördlichen Raum des östlichen Flügels des Klosters erschlossen wir Mönchsgräber, in der Kirche selbst Ruhestätten von weltlichen Personen. Diese dürften die Mitglieder der Patronatsfamilie gewesen sein. Die älteste, im Laufe der Erschließung zum Vorschein gekommene, zwischen 1172—78 geprägte venezianische Münze beweist, daß der Bergrücken mit wunderschöner Fernsicht auf Buda und Pest schon im 12. Jh. bewohnt war.

K. H. Gyürk